

Artikkel 4

Barns deltakelse i familieråd.

Støttepersonens rolle?

Sendt til referee av redaksjonen i Nordisk Sosialt Arbeid, oktober 2006

Barns deltakelse i familieråd. Støttepersonens rolle?

Ved Astrid Strandbu

Familieråd er en beslutningsmodell i barnevernet hvor barnets familie og nettverk gis anledning til selv å finne ut hva som kan gjøre barnets situasjon bedre. I Norge har barn fra de er syv år rett til å delta når det skal tas beslutninger som er viktige for barnet i ei barnevernssak. Det er en målsetting at barn skal delta også i familierådets beslutningsprosess. Dette stiller krav til voksne i barnets omgivelser. Det trengs metoder for å identifisere og bringe frem barnets egen mening. Barnet må ikke føle ansvar for beslutningen og barnet må ivaretas på en betryggende måte. I forbindelse med et familieråd skal barnet ha en egen støtteperson. I de nordiske landene er støttepersonen rekruttert fra barnets eget nettverk. I Storbritannia er det prøvd ut ordninger med "independent advocates" som har fått opplæring i å hjelpe barn som skal delta i vanskelige beslutningsprosesser. I denne artikkelen rettes fokus mot barns deltakelse i familieråd og støttepersonens rolle. Artikkelen inngår i dr. gradprosjektet "Barn og unge i familieråd" som er under ferdigstilling. Dette er en kvalitativ studie av betingelser, barrierer og grenser for barns deltakelse i familieråd.

Ved FN's konvensjon om barns rettigheter av 1989 har barn fått status som subjekt med egne rettigheter. Barn har blant annet fått rett til å delta når det skal tas avgjørelser som er viktige for dem på privat og offentlig arena. Barnekonvensjonen ble direkte inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven i 2003.¹ Som en følge av dette ble barnets rett til å bli hørt senket fra 12 år til syv år i blant annet barneverntjenesteloven av 1992.² Bestemmelsene om barns rett til deltakelse gjelder også når familieråd anvendes som beslutningsmodell i ei barnevernssak. Kjernen i familierådsmodellen er at familien og familiens nettverk får mulighet til å diskutere seg frem til løsninger i ei barnevernssak uten at offentlige personer er til stede. Barnets familie, slekt og venner omtales i modellen som barnets utvidede familie. Fra den utvidede familie velges en møteleder, en sekretær og en støtteperson til barnet.³ Foreldrene får hjelp med å planlegge og legge til rette for familierådet av en koordinator som ikke arbeider i barnevernet.⁴ Det er en målsetting at barnet skal delta i familierådet. Barn er som oftest til stede i familierådet og jo eldre barnet er jo oftere er det til stede (Sundell & Hægmann 1999, Marsh & Crow 1997, Morthorst & Hansen 2002). Familieråd er en beslutningsmodell hvor man søker å overføre makt fra det offentlige barnevernet til den utvidede familie. Makt er imidlertid også ujevnt fordelt innad i den private familie, blant annet i forholdet mellom voksne og barn. Lupton og Nixon (1999) og Dalrymple (2002) viser at barn kommer i skyggen av andre familiemedlemmer og at de ikke blir hørt når beslutninger tas i familierådet. En svakhet ved implementering av familierådsmodellen i Norge som i flere andre land, har vært manglende fokus mot hva barn trenger for å kunne delta. Modeller for medvirkning i beslutningsprosesser er som oftest laget med utgangspunkt i voksne deltakere

og neglisjerer det som er spesifikt ved barn (Qvortrup 2001). Shier (2001) og Murray & Hallet (2000) retter søkelyset mot kriterier for barns medvirkning i beslutningsprosesser. Med inspirasjon fra blant annet disse har jeg i samarbeid med Marit Skivenes utviklet en modell for barns deltakelse i beslutningsprosesser. Denne er presentert i tidligere arbeid (Skivenes og Strandbu 2006). I modellen differensierer vi mellom fire trinn; informasjon og hjelp til meningsdanning, mulighet til å formidle egne meninger, inkludering av barnets argumenter og etterspill. Vi har i et annet arbeid pekt på strukturelle tiltak for å kompensere ulikhet i makt og kompetanse mellom barn og voksne i forbindelse med familierådet. Potensialer ved rollen til barnets støtteperson ble her diskutert (Skivenes og Strandbu 2004). Denne artikkelen bygger videre på disse to nevnte arbeidene. Jeg retter særlig oppmerksomhet mot det første trinnet i modell for barns deltakelse og diskuterer støttepersonens rolle når det gjelder å hjelpe barnet til å identifisere egne meninger. Barnets foreldre skal ikke være barnets støtteperson i forbindelse med et familieråd (Marsh og Crow 1998). Spørsmålet er om ordningen med støttepersoner rekruttert fra barnets nettverk fungerer godt nok?

Perspektivtaking og meningsdanning

Et grunnleggende aspekt ved menneskets evne til kommunikasjon er hvordan vi skaper mening og forståelse av mening. Meningsdanning forutsetter relevant og aldersadekvat informasjon. Informasjon og meningsdanning er ikke løftet fram i Shiers (2001) modell for barns deltakelse, hvor alle de fem nivåene fokuserer mot høringsfasen og beslutningsfasen. Når barn skal delta i et familieråd trenger de for det første informasjon om prosessen: Hva er et familieråd? Hva skal skje der og hvordan er møtet bygget opp? Barnet trenger videre informasjon om det som skal diskuteres. I forlengelsen av dette har barnet behov for hjelp til å *befordre* sin egen situasjon i saken. Med dette menes at barnet trenger hjelp til å identifisere og reflektere rundt sine ønsker og behov slik at barnets egne meninger kan bringes frem. George Herbert Meads teori om perspektivtaking viser hvordan individet får en bevissthet om seg selv og gjennom dette kan danne egne meninger. Det å kunne innta den andres perspektiv, for i neste omgang å kunne se seg selv derfra er selve grunnprinsippet i hans teori om symbolsk interaksjonisme (Mead 1934). Dette starter med den første åpne fasen av sosial handling gjennom gester; spedbarnets skrik som utløser en respons fra foreldrene. Både samhandling og den indre samtalen som føres rent kognitivt, krever videre at barnet kan gjøre bruk av signifikante symboler; språket. Språket gjør det mulig at flere aktører oppfatter noe på samme måte (Ibid). Barnets utvikling av en bevissthet om seg selv foregår i møtet mellom barnets indre og ytre verden og forutsetter at barnet gjør seg selv til objekt for sin egen

oppmerksomhet. For å gripe denne objektiviseringsprosessen introduserer Mead de to analytiske begrepene I (jeg`et) og Me (meg`et), som to sider eller faser ved selvet (bevisstheten). Jeg`et er individets umiddelbare respons på andre, selvets uforutsigbare og kreative side – selvet i sin subjektfase. Jeg`et har en ubevisst eller ikke erkjent karakter og finnes kun som minner om ting vi har gjort. Meg`et derimot er selvet slik det framtrer for bevisstheten. Meg`et er individets evne til å tenke over seg selv. Dette lærer barnet gjennom rolleovertaking i lek og spill. Først ved å ta den andres perspektiv på seg selv, kan barnet erfare seg selv. I starten foregår dette ved at barnet retter responsen fra signifikante andre (mor, far, søsken) på en enkelt handling mot seg selv. Deretter inntar barnet mer helhetlige roller og veksler mellom å være seg selv og de signifikante andre i rollelek. Etter hvert blir barnet i stand til å ta perspektivet til en syntese av alle roller, den generaliserte andre (samfunnet). Dette er en sosialiseringsprosess som foregår i møtet mellom barnets indre og ytre verden. I følge Mead er intelligens en aktivitet som er sosial i selve sin grunn natur. Det handler om å kunne sette seg inn i den annens sted, anta andres holdninger, ta deres roller og derigjennom gripe meningen med de symboler og gester som tenkningen benytter seg av (Mead 1934). Kommunikasjon, forståelse og danning av egne meninger innebærer altså at individet gjør seg selv til objekt for sin egen oppmerksomhet. Individets første bevissthet om seg selv vokser ut av interaksjonen mellom barnet og nære andre. Dette er viktig å ha som bakteppe når barnets mening skal identifiseres og bringes frem i forbindelse med et familieråd. Hvor selvstendig og ”egen” kan barnets mening være?

Familieråd – beslutningsprosess og konflikthåndtering

I perioden juni 2002 til juni 2003 var jeg observatør på syv familieråd som omhandlet omsorgssituasjonen til ni barn i alderen åtte til 16 år (fem jenter og fire gutter). I etterkant intervjuet jeg barn, foreldre og støttepersoner fra disse familierådene. Denne artikkelen bygger på observasjonsnotater fra familierådene og intervjuer med syv barn og fem støttepersoner. Informantene ble intervjuet to ganger. Det første intervjuet var ei til to uker etter familierådet. Det neste var et halvt til ett år etter dette. Intervjuene ble gjennomført på kafè eller hjemme hos informantene og var lagt opp som samtaler med utgangspunkt i intervjuguider.⁵ Informantene valgte selv sted for intervjuet. Alle de syv familiene hadde store og utfordrende livsvanskeligheter med psykisk sykdom hos foreldre, ungdom og voksne med rusproblemer og skolerelaterte vansker med skulk og atferdsproblemer. Dette samsvarer med hva som er vanlig når familieråd anvendes som beslutningsmodell i ei barnevernssak (Einarsson 2002 og Marsh & Crow 1998). Alle familiene var splittede familier hvor mor

hadde daglig omsorg for barnet/barna. Barna hadde i varierende grad samvær med sine fedre. I de fleste av familiene var det konflikter mellom foreldrene, mellom barn og foreldre eller mellom andre personer i barnets nettverk. I tre av familierådene skulle den utvidede familie diskutere hvor barnet skulle bo. Det er altså et ideal at barn skal delta i diskusjonen når planer for barnets fremtid skal utformes i et familieråd (Ryburn & Atherton 1996, Marsh & Crow 1998). Flere av barna fortalte i intervjuer at de hadde gruet seg til familierådet. Det er barnet og barnets situasjon som skal stå i sentrum (Ibid), men det er ikke alltid de voksne klarer å begrave stridsøkta. Et eksempel på dette var familierådet til en åtteåring. Barnets besteforeldre og barnets mor bodde i samme nabolag, men de hadde ikke snakket sammen på flere år. Støttepersonene forteller hva som skjedde på familierådet:

Det første farfaren sa da vi traff han utenfor var at nå skal vi inn og kjeft på "Line" (mora). Det første farmora gjorde var å angripe "Line". Hele holdningen hennes var i krigshumør.

Ei jente på åtte år fortalte at hun var redd på familierådet:

Da jeg kom så ble jeg redd for jeg så han pappa. Det var for at mamma og pappa skulle begynne å krangle. Ja for han gikk ikke inn, han bare sto der og glana på meg (...) Jeg var redd de skulle begynne og sloss. Men de gjorde ikke det. Det var bare at han pappa glodde på mamma da hun lagde mat.

På et annet familieråd var det mange som sa stygge ting til hverandre. En fjortenåring ble vitne til at bestemoren kastet et glass vann i ansiktet på jentas far. I intervjuet etterpå sa støttepersonen at hun var usikker på om det hadde vært til jentas beste å være til stede. Hun tok henne med seg ut da det sto på som verst, men jenta hadde fått med seg mye, kanskje for mye. Hvis barn skal kunne delta som aktører i beslutningsfatting i vanskelige spørsmål har de behov for spesiell tilrettelegging (Thomas 2000, Vis 2004, Haugli 2004). Barnets deltakelse må tilpasses barnets alder og modning, saken som skal diskuteres og situasjonen barnet og familien befinner seg i. Vi står overfor to hovedutfordringer. Den første handler om å ivareta barnet. Barn som skal delta i et familieråd kan oppleve både frykt, sorg, sinne og uro i en situasjon som er vanskelig å håndtere for både voksne og barn. Den neste utfordringen er å realisere barnets rett til deltakelse. Deltakelse krever at barnet "når igjennom". Dette forutsetter blant annet at barnet har identifisert egne meninger. Barnevernet har en tilbaketrukket rolle i forbindelse med et familieråd. Det er overlatt til den utvidede familie, i samarbeid med koordinatoren, å legge til rette for barnets deltakelse. Støttepersonen har her en særlig viktig oppgave.

Hjelp til meningsdanning

Støttepersonen skal treffe barnet forut for familierådet og forberede barnet til det som skal skje (Marsh og Crow 1998). Støttepersonen skal gi barnet informasjon, snakke med barnet om det som skal diskuteres og hjelpe barnet til å finne ut hva det selv mener og ønsker. Dette er en stor utfordring. Barns avhengighet til sine foreldre stiller dem i utgangspunktet i en avmektig situasjon. I en krise kan følelser bli motsetningsfylte og uoversiktlige og meninger fremstå som tvetydige. Tore Renberg (2005) gir et godt eksempel på dette gjennom romanskikkelsen Jarle (14 år). Den lille kjernefamilien (mor, far og Jarle) forsøker å finne tilbake til hverandre. Faren har vært tørrlagt noen måneder og de er på ferie i fjellheimen. I ryggsekken har de bønner og kaffe, en felles historie med farens alkoholisme og voldsbruk og angst for det som *kan* komme til å skje. Ei natt sprekker det. Moren får juling. Hun springer ut av teltet og innover fjellheimen. Etter å ha leitet etter henne, legger Jarle og faren av gårde på den ni timer lange turen tilbake til bilen:

Det har blitt lunsjtid, og de er så slitne at de kan segne om. Jarle kjenner at han hater pappa, men pappa er alt han har, og han er glad i pappa, selv om han hater ham. Han ser på den lille mannen som varmer en bønneboks på propanapparatet, som går ned til en bekk med øsekaret, og han kjenner hvor sterkt han hater ham, hvor glad han er i ham, og hvor synd han synes på ham, og hele verden, hele universet, er bare et eneste kaos. Hun er død tenker han. Jeg har ingen mamma lenger. Det er pappa og meg nå. (Renberg 2005: 448).

Perspektivtaking betyr å se situasjonen slik også den andre ser den. For å forklare hvordan dette foregår bringer Mead (1934) inn begrepet om ”det mentale”. Det mentale overskrider kroppens grenser. Vi plasserer oss i tankene på den andre, men faller ikke sammen med den andre. Han eller hun er der ennå som et annet subjekt (Ibid). For barn som på en eller annen måte står i fare for å ”miste” sine foreldre kan det bli komplisert både følelsesmessig og rent kognitivt å ta den andres perspektiv og gjennom dette identifisere egne meninger. Forholdet mellom barn og voksne er asymmetrisk når det gjelder makt, kompetanse og erfaring. Stein Bråten (1989) kritiserer Mead for at han i teorien om perspektivtaking ikke tar høyde for asymmetriske relasjoner der makt er involvert. I følge Bråten (1989) falt det undertrykte og avmektige, som også kan gjøre seg gjeldende under kommunikasjon, delvis utenfor Meads synsfelt (Ibid). Bråten anvender Meads teori om perspektivtaking sammen med sin egen teori om modellmakt, og peker på at man kan bli bergtatt av andres perspektiv i den grad at man mister sitt eget (Bråten 1989). Samtalen mellom to personer utvikler seg da til å bli en monolog på den enes premisser, og hemmer dialog som krysning mellom perspektiver. I sitt dr. gradprosjekt om ungdoms deltakelse i familieråd trekker Sveinung Horverak (2006a)

frem familierådene til ei jente på 13 år hvor blant annet morens behov for avlastning ble diskutert. Moren hadde fått kjæreste og ønsket å besøke han innimellom. På familierådet ble det foreslått at jenta kunne bo 14 dager hos sin far og 14 dager hos sin mor. Faren hadde flyttet ut for mange år siden, og jenta hadde hatt lite med han å gjøre. Jenta svarte likevel umiddelbart at det kunne hun. Hun ville gi faren en sjanse til å være far igjen, og uttalte også mer prinsipielt at *alle har krav på en ny sjanse*. Etter en tid ble planen evaluert på et nytt familieråd. Jenta sa at hun måtte bruke mye mer tid på transport til og fra skolen, at den første uka var artig men at den neste føltes som en måned. Kunne hun velge, ville hun vært en uke hos faren og tre uker hos moren. Hun mente likevel at: *To uker er nok veldig bra for min mor* (Ibid: 15). Horverak (2006a) diskuterer hvordan man kan forholde seg til jentas utsagn. Den utvidede familie kom frem til løsninger som så ut til å fungere bra for alle. Jenta uttrykte både tilfredshet og opplevelse av mestring. På grunn av familierådene hadde hun lært å snakke med andre til stede. Jenta opplevde at det som at hun var *festens midtpunkt* (Ibid:15). I intervjuene ga jenta uttrykk for en evne til å se hvordan situasjonen så ut for sine signifikante andre (moren og faren). Hun inntok også perspektivet til den generaliserte andre (*...alle har krav på...*). Som deltaker i et sosialt fellesskap er barnet innviet i ulike perspektiver. I en situasjon som er preget av komplekse livsvanskeligheter kan det være vanskelig for barnet å skille mellom hva som er egne og hva som er andres meninger. For å kunne bringe frem egne meninger trenger barnet hjelp til å befordre sin egen situasjon i saken. Dette er en bevisstgjøringsprosess som foregår i samhandling med andre, hvor barnet gis anledning til å se seg selv gjennom objektivisering. Å legge til rette for dette er støttepersonens oppgave.

Barnets støtteperson – lekmann eller offentlig aktør?

Haugli (2004) diskuterer utalerett for sjuåringer i forbindelse med blant annet saker om hvor barnet skal bo og i spørsmål om samvær i barne- og familierett. Foreldrebrudd som kommer til domstolene preges av et høyt konfliktnivå og i følge Haugli må senkingen av aldersgrensen; *... medføre betydelige utfordringer for dem som deltar i prosessen, dersom barnet skal ivaretaes på en betryggende måte*. (Ibid: 350) Haugli peker på tre utfordringer; 1) å finne metoder for å forsikre seg om at man får frem barnets egen mening, 2) barnet må ikke føle ansvar for hva løsningen blir og 3) barnet må ivaretaes på en betryggende måte i beslutningsprosessen. De samme utfordringer står man overfor når barn skal delta i et familieråd. Det er imidlertid en vesentlig forskjell - nemlig fravær av profesjonelle aktører i familierådets beslutningsprosess. Haugli konkluderer med at uttalerett for syvåringer i domsstolen må føre til at arenaen *...nødvendigvis inntas av barnepsykologisk fagkyndige*.

(Ibid: 350) I et familieråd er nettopp fravær av profesjonelle aktører familierådets helligste tempel. Den utvidede families autonomi vektlegges. Til tross for både interessenmotsetninger og konflikter, har barnevernet og andre offentlige personer en tilbaketrukket rolle når den utvidede familie diskuterer seg frem til løsninger. Barnets støtteperson har en viktig rolle når det gjelder å ivareta barnet og bidra til barnets deltakelse. De fem støttepersonene i mitt utvalg jobbet som spesialsykepleier, barnevernspedagog, journalist og vasker. En av dem var vernepleierstudent. Flere av dem mente at de hadde en svært utfordrende oppgave. De hadde fått for lite informasjon og det var vanskelig å forberede seg til møtet: *Jeg hadde jo ikke peiling og moren skjønte heller ikke i begynnelsen hva rollen var.* To av støttepersonene mente det burde vært observatører eller personer med formell kompetanse til stede som kunne ha snakket med barnet: *Når det er familiære konflikter i bunnen, og såpass omfattende som hos oss, så må det være en nøytral tredjepart til stede, noe annet faglig personell.* En annen mente at barnevernet burde ha styrt dette mer:

Jeg synes ikke jeg maktet å være noe god støtteperson. Jeg var utkjørt etter denne dagen. Det var en stor påkjenning med det psykiske trøkket, all informasjonen og spenningen. (...) Jeg fungerte ikke som barnets støtteperson i særlig grad (...) Jeg burde tenkt på strukturen på forhånd, sammen med noen andre, på dette om hva min rolle skulle være. Det var jo nytt for meg også. Jeg var ikke fornøyd med prosessen.

Støttepersonen til en gutt på 14 år sa at det var en vanskelig oppgave, men hun følte en forpliktelse i forhold til barnet: *Jeg syntes det var et fryktelig ansvar og gikk med hodepine hele tiden frem mot møtet. Men jeg kunne jo ikke si nei på grunn av gutten.* Støttepersonene oppfattet oppdraget på ulike måter, og det var store variasjoner med tanke på hvordan og i hvilken grad barna i utvalget ble innviet i familierådene (Skivenes og Strandbu 2004). Horverak (2006b) finner at den første delen av familierådet, hvor offentlige aktører gir informasjon om saken, er den delen barn opplever som den vanskeligste. Språket kan være vanskelig å forstå, barnet kan også få vite mer enn det vet fra før og bli skremt. Til tross for dette var det fire av de ni barna i mitt utvalg som fikk være til stede under familierådets første del, uten å få delta i diskusjonen i familierådets hoveddel. Støttepersonen til et av disse barna (ei jente på 13 år) sa følgende om dette:

Barnevernet sitt fremlegg var en hard start. Hun fikk være med på den biten jeg tenkte måtte være den vanskeligste. Hun ville gå ut, men gjorde det ikke. Ikke greit når andre les opp kritikkverdige opplysninger om foreldrene selv om det er kjent fra før.

Ingen av støttepersonene i utvalget hadde formell kompetanse når det gjaldt å legge til rette for barns deltakelse i vanskelige beslutningsprosesser. Dette skiller seg fra ordninger som er prøvd ut i blant annet Storbritannia. Barn kan her velge mellom en støtteperson fra eget

nettverk og en ”independent advocate” som har fått opplæring i å hjelpe barn som skal delta i vanskelige beslutningsprosesser. I følge Dalrymple (2002), er utfordringen når det gjelder å inkludere barnets stemme i familierådet formidabel. Hun konkluderer med at barns deltakelse krever kompetente og uavhengige støttepersoner selv om dette bryter med ideen om den utvidede families autonomi:

The notion of independent advocacy does not sit easily with the principles of Family Group Conferences (FGC). The integrity of conferencing is in the competence of family members to make their own decisions. The challenge of enabling the voice and agency of children and young people within their own family networks however is formidable. The familial nexus can be as institutionally excluding as any other adult forum. (Dalrymple 2002: 287).

Å kunne mene noe, forutsetter bevisstgjøring og støtte til å bringe frem egen mening. I et familierådsprosjekt i Wales fortalte en 17 år gammel gutt hvordan han før familierådet fikk hjelp fra sin ”independent advocate”. Sammen med henne skrev han et dikt om livet sitt og hva han opplevde som vanskelig i familien. Han hadde aldri før opplevd at noen tok til tårene på bakgrunn av det han formidlet og beskrev diktet som årsaken til at han ”nådde gjennom” (Holland m.fl. 2006). Dalrymple (2002) peker på verdien av at støttepersonen er nøytral. Sammenligner man barn og voksne, kan man si at det umiddelbare *jeg`et* - individets ubevisste respons på andre er stort hos et barn, mens barnet har et lite men stadig voksende *meg* som kan reflektere over seg selv. Hos voksne er det motsatt (Nergård 1977). Jo yngre barnet er og jo mer konfliktfylt barnets liv er, jo vanskeligere kan det være for barnet å identifisere og bringe frem meninger knyttet til *sin egen* situasjon. Fire av støttepersonene i mitt utvalg hadde en nær relasjon til mor eller andre i barnets nettverk (mors mor, mors søster, mors søskenbarn og samboer til mors bror). De to øvrige var moren til en venninne av barnet og en kollega av jentas far. Dersom støttepersonen *representerer* konflikten barnet lever i (gjennom sin identifikasjon med for eksempel mor), kan det bli vanskelig for støttepersonen å hjelpe barnet til å befordre sin egen situasjon og identifisere egne meninger. Et barn som oppfordres til å bringe frem egne meninger, uten å få hjelp til bevisstgjøring hvor egne meninger trer frem, kan oppleve kaos og ytterligere påkjenninger i en allerede vanskelig situasjon. Hvem støttepersonen er, og hvordan vedkommende utformer sin rolle er derfor viktig.

Konklusjon

Når små barn og barn i særlig konfliktfylte situasjoner skal innrømmes rett til deltakelse, står voksne i barnets omgivelser overfor store utfordringer. I denne artikkelen har jeg rettet fokus mot utfordringer knyttet til barnets meningsdanning. Barnets mening dannes i den konteksten

barnet lever i. Jo yngre barnet er og jo vanskeligere barnets livssituasjon er, jo større er barnets utfordring når det gjelder å befordre sin egen situasjon og identifisere egne meninger i saken. Med utgangspunkt i dette har jeg videre diskutert rollen til barnets støtteperson. Støttepersonene i mitt utvalg ga uttrykk for at de følte seg usikre og manglet informasjon om oppgaven. Det finnes få beskrivelser av hvordan ordningen med barnets støtteperson skal fungere. I norsk litteratur om familieråd er det skrevet tre innføringsbøker som har vært brukt i opplæringen av sosialarbeidere (Löfsnæs 2001, Horverak, Omre og Schjelderup 2002 og Einarsson 2002). Barnets deltakelse og støttepersonens rolle omtales i liten grad i disse bøkene. Det offentlige må ta det overordnede ansvaret for barnets deltakelse på familierådet. En måte å imøtekomme dette på er å utvikle veiledende sjekklister og eksempelsamlinger for de som skal hjelpe barn som skal delta i familierådets beslutningsprosess. I disse må blant annet meningsdanning problematiseres. Dalrymple (2002) fremhever verdien av at støttepersonen er nøytral og føler seg fri til å være barnets person i familierådet. Når barnets støtteperson også er mor til barnets mor, kan det være vanskelig å prioritere barnets interesser. En av støttepersonene i mitt utvalg sa følgende:

”Jeg har forstått ting i ettertid. Der og da tenkte jeg ikke så mye over dette. Jeg greide ikke å si at hun (jente på 13 år) skulle inn selv om jeg mente det. Kanskje av respekt for familien.”

I Norge har vi innført en grense på syv år for når barn skal få gi uttrykk for egne meninger i barnevernssaker. Det er kanskje slik at skal vi ta på alvor barnets status som subjekt med rett til deltakelse, så utfordres selve kjernen i familierådsmodellen, nemlig vektlegging av den utvidede families autonomi? Kanskje skal vi også i Norden prøve ut ordninger med ”independent advocates”, som er nøytrale og som presumptivt har kompetanse i å støtte barn som skal delta i vanskelige beslutningsprosesser? Når det er store konflikter og interessemotsetninger i den utvidede familie, er det kanskje ikke tilstrekkelig at barnet får hjelp til å delta fra en støtteperson som kjenner barnet, føler godt for barnet og som vil barnets beste?

Litteratur

Bråten, Stein (1989) G. H. Meads filosofi som grunnlag for dialogisk forståelse, i: Thuen, Harald og Vaage Sveinung (red). *Oppdragelse til det moderne*, s.95-118, Universitetsforlaget.

Dalrymple, Jane (2002) Family Group Conferences and youth advocacy: the participation of children and young people in family decision making, *European Journal of Social Work*. Vol. 5. No 3, 287-299.

Einarsson, Jona Hafdis (2002) *Familieråd som metode i barnevernets beslutningsprosess*, Rapport 9/02, NOVA.

Faureholm, Jytte og Pedersen K. (2002) *Demokratisering af det sociala arbeidet med familier*, Socialministeriet, København.

Haugli, Trude (2004) Til barnets beste. Familiebilder familiemønstre i endring, *Kirke og Kultur*. No 3, 345-360.

Holland, Sally og O'Neill Sean. (2006) We had to be there to make sure it was what we wanted. Enabling children's participation in family decision-making through the family group conference, *Childhood*. Vol. 13. No 1, 91-111.

Horverak, Sveinung, Omre, Cecilie og Schjelderup, Liv (2002) *Familierådslag. Demokrati og beslutninger i norsk barnevern*, Fagbokforlaget.

Horverak, Sveinung (2006a) The conflicts of clients in child welfare, the property of the clients or the professionals – a discourse about Family group conference. Paper Nordisk familierådskonferanse, Stavanger, 4.-5. mai.

Horverak, Sveinung (2006b) Hvordan opplever ungdom å delta i familieråd? Dr. gradsavhandling ved NTNU 2006:171.

Lupton, Carol and Nixon, Paul (1999) *Empowering Practice? A critical appraisal of the family group conference approach*, The Policy Press, Bristol.

Löfsnæs, Berit (2001) *Rapport fra metodeutvikling i barnevernet. Familierådslag*, Rapport Høgskolen i Sør Trøndelag.

Marsh, Peter and Crow, Gill (1998): *Family Group Conferences in Child Welfare*, Blackwells, Oxford.

Mead, George Herbert (1934) *Mind, Selv & Society – from the Standpoint of a social Behaviorist*, The University of Chicago Press.

Morthorst Rasmussen, Bo og Hansen, Thomas Haldbo (2002) *En beslutningsmodel med meget mere: en undersøgelse af Det danske forsøg med Familierådslagning*, Aabenraa : UDC Børn og Familier, 2002.

Myrray, Cathy og Hallet, And Christine (2000): Young people's participation in decisions affecting their welfare, *Childhood*. Vol. 7. No 1, 11-25.

Nergård, Jens-Ivar (1977) *Identitet, samfunn og skole*, Hovedoppgave i pedagogikk, Universitetet i Tromsø.

Qvortrup, Jens (2001) *The Relationship Between Protection and Participation: Risk or Opportunity for Young People or Adult Society?* Norwegian Centre for Child research, Trondheim.

- Renberg, Tore (2005) *Compani Orheim*, Forlaget Oktober.
- Ryburn, Murray and Atherton, Charles (1996): Family Group conferences: partnership in practice, *Adopting and Fostering*. Vol. 20. No 1, 16-23.
- Shier Harry (2001) Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations, *Children & Society*. Vol. 15. 107-117.
- Skivenes, Marit og Strandbu, Astrid (2004) Barn og familieråd. En analyse av det organisatoriske rammeverket for barns medvirkning i barnevernet, *Tidsskrift for Velferdsforskning*. Vol. 7. No 4, 213-228.
- Skivenes, Marit og Strandbu, Astrid (2006) A Child perspective and participation for children, *Children Youth and Environments*. Publiseres høsten 2006.
- Strandbu, Astrid (2006) Barns deltakelse i familieråd. Perspektiver på barn og barns perspektiver. Dr. gradsavhandling i pedagogikk. Leveres Institutt for Pedagogikk og Lærerutdanning, Universitetet i Tromsø november 2006.
- Sundell, Knut og Hæggman (1999) *Familierådslag i Sverige. En utvärdering av Svenska Kommunförbundets verksamhet*. FoU-rapport:1, Stockholms socialtjänstförvaltning.
- Thomas, Nigel (2000) *Children, family and the state*. Macmillan. London.
- Vis, Svein-Arild (2004) Samtaler med barn i barnevernet. *Skriftserie Barnevernets Utviklingssenter i Nord-Norge*, No 1.

---

¹ Ved lov 1. august 2003 nr. 86, med gyldighet fra 1. november 2003.

² Ot.prp. nr. 29 (2002-2003). www.bfd.dep.no Ingen av de andre nordiske landene har satt grensen for når barn skal høres til syv år.

³ Nærmere beskrivelse av familierådsmodellen og dens opprinnelse finnes i blant annet Sundell og Hæggmann 1999, Faureholm og Pedersen 2002 og Einarsson 2002. I dr. gradsavhandlingen (Strandbu 2006) diskuteres modellen med barns deltakelse og barneperspektivet som omdreiningspunkt.

⁴ I Sverige omtales koordinatoren som samordner og i blant annet Botkyrka er det etablert ordninger hvor det er ansatt samordnere ved barnevernkantoret.

⁵ For en mer grundig beskrivelse av kilder og datainnsamlingen vises det til dr. gradsavhandlingen hvor det rettes et særlig fokus mot utfordringer for forskeren som skal intervju barn (Strandbu 2006).